

**UCHWAŁA NR LXXI/461/2023
RADY GMINY LIPIE**

z dnia 30 listopada 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2024-2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 40) oraz art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1426).

**Rada Gminy Lipie
uchwala, co następuje:**

§ 1. Uchwala się Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2024-2026, który stanowi załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Lipie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2024 r.

Przewodniczący Rady Gminy
Lipie

Zbigniew Bystrykowski

Załącznik do uchwały Nr LXXI/461/2023

Rady Gminy Lipie

z dnia 30 listopada 2023 r.

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY NA LATA 2024-2026

Lipie 2023

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	1
2. Uzasadnienie wprowadzenia programu.....	5
3. Sytuacja demograficzna Gminy Lipie.....	6
4. Formy pomocy udzielane rodzinom na terenie gminy Lipie przez GOPS.....	8
5. Dodatki osłonowy i węglowy.....	11
6. Inne działania podejmowane przez GOPS w Lipiu na rzecz rodziny i dziecka	12
7. Działania szkół na rzecz dziecka i jego rodziny.....	15
8. Działania Gminnego Ośrodka Kultury na rzecz dziecka i jego rodziny.....	17
9. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lipiu na rzecz rodziny i dziecka.....	17
10. Formy pomocy udzielane przez Punkt Wsparcia Rodziny.....	21
11. Adresaci pomocy.....	21
12. Praca socjalna.....	23
13. Nowe zadania zaplanowane na czas realizacji Programu.....	24
14. Analiza SWOT.....	26
14. Odbiorcy programu.....	28
15. Cele oraz zadania wynikające z założonych celów.....	29
16. Instytucje lokalne wspierające rodzinę działające na terenie gminy Lipie.....	32
17. Źródła finansowania.....	32
18. Zakładane efekty realizacji Programu.....	33
19. Monitoring i ewaluacja Programu.....	34
20. Podsumowanie.....	35
21. Spis tabel.....	36
22. Spis wykresów.....	37

WSTEP

Rodzina to podstawowy element społeczeństwa, mający ogromny wpływ na kształtowanie jednostki. Stanowi źródło wartości, norm, wzorców zachowań, a także bezpieczeństwa emocjonalnego. Definiowanie rodziny może być definiowane z różnych perspektyw. W pedagogice rodzina jest postrzegana jako jednostka wychowawcza, której zadaniem jest przekazywanie wartości, wiedzy i umiejętności społecznych. Rodzina pełni także funkcję środowiska wychowawczego, w którym kształtują się postawy dziecka.

Rodzina według Marii Ziemskiej to „zespół osób związanych więzami pokrewieństwa, ale kluczowe znaczenie mają więzi emocjonalne i duchowe”. Podejście socjologiczne zakłada, że rodzina to zespół osób związanych więzami krwi, małżeństwa, czy adopcji, które wspólnie zamieszkują i utrzymują się. Z perspektywy prawa natomiast rodzina definiowana jest „jako jednostka oparta na małżeństwie lub stosunku przypominającym małżeństwo”.

Podsumowując, rodzina jako podstawowa jednostka społeczna odgrywa kluczową rolę w życiu jednostki i społeczeństwa. Różnorodność definicji rodziny oraz jej funkcje wskazują na znaczenie tej instytucji dla kształtowania jednostki. Problemy współczesnej rodziny, takie jak niewydolność wychowawcza, czy innego rodzaju zagrożenia mają istotne konsekwencje dla rozwoju dzieci. Wspieranie rodziny zatem jako kluczowej instytucji społecznej jest niezbędne dla rozwoju jednostki oraz społeczeństwa.

Istnieje wiele klasyfikacji funkcji rodziny. Na samym początku należy wymienić sześć podstawowych funkcji rodziny, do których można zaliczyć funkcję ekspresyjną, ekonomiczną, opiekuńczą, wychowawczą, prokreacyjną oraz seksualną. Funkcja opiekuńcza pociąga za sobą potrzebę sprawowania opieki nad dzieckiem, które z racji wieku lub ograniczonej sprawności psycho – ruchowej nie jest w stanie funkcjonować samodzielnie. Funkcja wychowawcza jak sama nazwa wskazuje jest procesem wychowawczym odbywającym się na linii rodzice – dzieci. Jej celem jest przygotowanie młodych członków rodziny do życia w społeczeństwie poprzez przekazanie im norm i zachowań służących prawidłowemu wykonywaniu ról społecznych. Funkcja prokreacyjna natomiast służy zaspokajaniu emocjonalno – rodzicielskich oraz reprodukcyjnych potrzeb partnerów życiowych. Polski socjolog Zbigniew Tyszka do tej klasyfikacji dodał jeszcze cztery dodatkowe rodzaje stosując do nich własne nazewnictwo oraz poszerzone definicje.

Przede wszystkim łączy ze sobą niektóre kategorie z sześciu funkcji już przedstawionych wyróżniając cztery funkcje. Dodatkowo Tyszka wyróżnia funkcje: materialno – ekonomiczną, opiekuńczo – zabezpieczającą, socjalizacyjną i emocjonalno – ekspresyjną. Zostawia jedynie funkcję seksualną oraz prokreacyjną, nic w nich nie modyfikując. W funkcji materialno – ekonomicznej, która polega na zdobywaniu środków materialnych do życia, wyróżnia cztery podfunkcje: gospodarczą, zarobkową, produkcyjną i usługowo – konsumpcyjną. Stopień realizacji tych podfunkcji zależy od pozycji społecznej rodziny oraz sposobów pozyskiwania środków finansowych potrzebnych do jej rozwoju. Funkcja opiekuńczo – zabezpieczająca nieznacznie pokrywa się z materialno – ekonomiczną, gdyż zakłada zabezpieczenie finansowe rodziny jak i opiekę nad niesamodzielnymi członkami rodziny. Funkcja socjalizacyjna, podobnie jak w poprzedniej kategorii wychowawcza polega na przygotowaniu dzieci do życia w społeczeństwie oraz wzajemnej interakcji rodzic-dziecko. Emocjonalno – ekspresyjna funkcja rodziny koncentruje się na aspekcie emocjonalno – duchowym. W jej ramach członkowie rodziny realizują swoje potrzeby psychiczne zarówno wewnątrz rodziny jak i poza nią. Jak z powyższego wynika Tyszka wprowadził swoją własną klasyfikację wyróżniając cztery dodatkowe funkcje rodziny.

Funkcja rekreacyjno – towarzyska koncentruje się na traktowaniu rodziny jako azylu, gdzie można odpocząć po całodziennym pracy i obowiązkach.

Funkcja kulturowa jest ściśle związana z socjalizacją i prowadzi do nabywania przez dzieci bogatej spuścizny kulturowej.

Funkcja klasowa jest wyrazem dziedziczenia po rodzicach przynależności do danej warstwy społecznej.

Funkcja legislacyjno – kontrolna oznacza podporządkowanie się niektórym aprobowanym w danej rodzinie i społeczeństwie zachowaniom. Nieodpowiednie zachowania z punktu widzenia współzycia społecznego powodują sankcje nie tylko ze strony pozostałych domowników, ale i również ze strony społeczeństwa.

Każda rodzina pełni te funkcje na różnym poziomie i w różnym zakresie. Rodzina stanowi dla dziecka pierwotne środowisko wychowawcze. To w niej dziecko odnajduje poczucie bezpieczeństwa i miłości. To jedne z dwóch najważniejszych potrzeb, które rzutują na późniejsze życie oraz kontakty z rówieśnikami, rodziną, a także całym społeczeństwem. Dziecko rozpoczynając swoje życie odczuwa zadowolenie ze sprawowanej nad nim opieki przez rodziców. Dzięki nim czuje się bezpieczne i potrzebne. Dlatego tak ważne są relacje pomiędzy dzieckiem, a rodzicami.

Rodzina to pierwotne środowisko wychowawcze dziecka, a to środowisko stanowi niezbędny element do prawidłowego rozwoju dziecka pod względem psychicznym, jak i fizycznym. Rodzina jako środowisko wychowawcze jest niezbędnym elementem rozwoju osobowości dziecka. To w rodzinie kształtują się postawy społeczne. Efektem wszystkich oddziaływań dziecka jest ukształtowanie osobowości dziecka w zgodzie z normami życia społecznego. Współczesna rodzina ulega głębokim i intensywnym przemianom pod wpływem przeobrażeń cywilizacyjnych. W czasach obecnych jest ona bardziej otwarta na świat. W obecnej dobie rodzice pochłonięci są pracą zawodową. Rodzina w czasach współczesnych jest bardziej otwarta na świat. Zmiany cywilizacyjne powodują zmianę pozycji dziecka w rodzinie. W dobie intensywnych przemian również podstawowa grupa społeczna jaką jest rodzina uległa różnorodnym przeobrażeniom. Zmieniają się preferowane modele życia rodzinnego, przekształcaniem ulegają relacje wewnątrz - rodzinne. Wreszcie samo rozumienie pojęcia rodziny nie jest już tak jednoznaczne jak kiedyś. Wynika to m.in. ze wzrostu liczby rozwodów i separacji, a także liczby rodziców samotnie wychowujących dzieci, wstrzymywania się od prokreacji lub całkowitej rezygnacji z posiadania dzieci, wzrostu liczby jednoosobowych gospodarstw domowych oraz coraz większej popularności tzw. związków partnerskich. Ludzie, aby nadążyć za tempem życia, jakie narzuca postęp, technika i wiedza, muszą wytworzyć nowe formy i jakość relacji rodzinnych. Tradycyjna rodzina przestaje być powszechnie występującą formą, pojawiają się nowe formy życia w samotności, czy zawieranie nieformalnych związków. W środowisku zamieszkania rodziny zanikają więzi sąsiedzkie i postępuje wzrost anonimowości. Rodzina wyobcowuje się również z tradycji, co dodatkowo stwarza niebezpieczeństwo braku odpowiedzialności wśród rodziców za wychowanie dzieci zorganizowanie właściwych warunków rozwoju osobowego. Prowadzi to do powiększania się grona rodzin dysfunkcyjnych. O rodzinie dysfunkcyjnej mówimy wówczas, gdy relacje pomiędzy jej członkami są trwale zaburzone i rzucają na samopoczucie psychiczne oraz fizyczne zarówno rodziców, jak i dzieci. Skala zaburzeń w funkcjonowaniu rodziny decyduje o fakcie, czy tę rodzinę można nazwać dysfunkcyjną i w jakim stopniu. Przejawami dysfunkcji są m.in.:

- przemoc fizyczna,
- przemoc psychiczna,
- przemoc seksualna,
- przemoc ekonomiczna,
- alkoholizm,
- narkomania.

Rodzina dysfunkcyjna nie zaspokaja potrzeb emocjonalnych jej członków, nie zapewnia bezpieczeństwa ani właściwych warunków dla prawidłowego rozwoju i wzrastania dzieci. Innymi słowy nie spełnia istotnych funkcji z punktu widzenia zdrowia psychicznego. Źródłem zaburzeń w takiej rodzinie są zakłócenia w relacjach między rodzicami, a także ich nieprawidłowe relacje z własnym „ja”. Kiedy jeden element w rodzinie jest dysfunkcyjny, konsekwencje dotyczą wszystkich jej członków. Na przykład alkoholizm jednego z rodziców negatywnie wpływa na relacje z pozostałymi członkami rodziny, co naraża ich na długotrwały stres. W efekcie mały człowiek nie nabywa właściwych wzorców funkcjonowania w rodzinie, odczuwa poczucie zagrożenia, czuje się gorsze, nie wchodzi w głębsze relacje z innymi. Zachowania dysfunkcyjne mają różny stopień nasilenia i szkodliwości. Dziecko w rodzinie dysfunkcyjnej przechodzi specyficzną szkołę życia, nie ufa rodzicom, nie mówi o swoich problemach, stara się nie okazywać uczuć. W domu rodzinnym panuje chaos, brak jednoznaczności, niesprecyzowany system wartości i wartościowania otaczających dziecko zjawisk. W rodzinie dysfunkcyjnej rodzice nie reagują właściwie na wrodzone cechy dziecka. Zamiast chronić i wspierać dziecko, ignorują je, albo atakują za to, że właśnie jest. W efekcie tych działań dzieci rozwijają w sobie dysfunkcyjne cechy samozachowawcze, zachowują wiarę w to, że rodzice zawsze mają rację. Przystosowują i przebudowują swój świat umysłowy, aby nie ulec niszczycielskiej sile wpajanego poczucia własnej wartości i wstydu płynącego z doznawanego poniżenia. Gdy dorosną stają się same dysfunkcyjnymi rodzicami. U dziecka wychowywanego w rodzinie, w której występują pewne dysfunkcje, wrodzone cechy przekształcają się w dysfunkcyjne cechy samozachowawcze, takie jak np.: brak poczucia własnej wartości, nadmierna bezbronność, perfekcjonizm, bunt, czy nadmierna dojrzałość. Dzieci te żyją w atmosferze stałego niepokoju, lęku, czy napięcia. W takiej rodzinie dziecko po prostu nie istnieje, czuje się niepotrzebne, nikt nie bierze pod uwagę jego potrzeb, a w wyniku trudnych doświadczeń życiowych grozi mu dezintegracja osobowości. W zdrowej, funkcjonalnej rodzinie rodzice troszczą się o zaspokajanie potrzeb dzieci, a w miarę jak dzieci dorastają uczą je, jak te potrzeby zaspokajać samodzielnie. W dobrze funkcjonującej rodzinie dzieci są w niej chronione nie w sposób nadopieczony albo niewystarczający, ale w taki, w którym są strzeżone przed poniżającym zachowaniem innych, a jednocześnie wspierane w konstruowaniu swoich własnych granic.

W przypadku, gdy odpowiednia instytucja poweźmie informację o rodzinie przeżywającej trudności wychowawcze, wtedy podejmowane są określone działania.

UZASADNIENIE WPROWADZENIA PROGRAMU

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku (t.j. Dz.U. z 2023r. poz. 1426) Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy m.in. opracowanie i realizacja trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny.

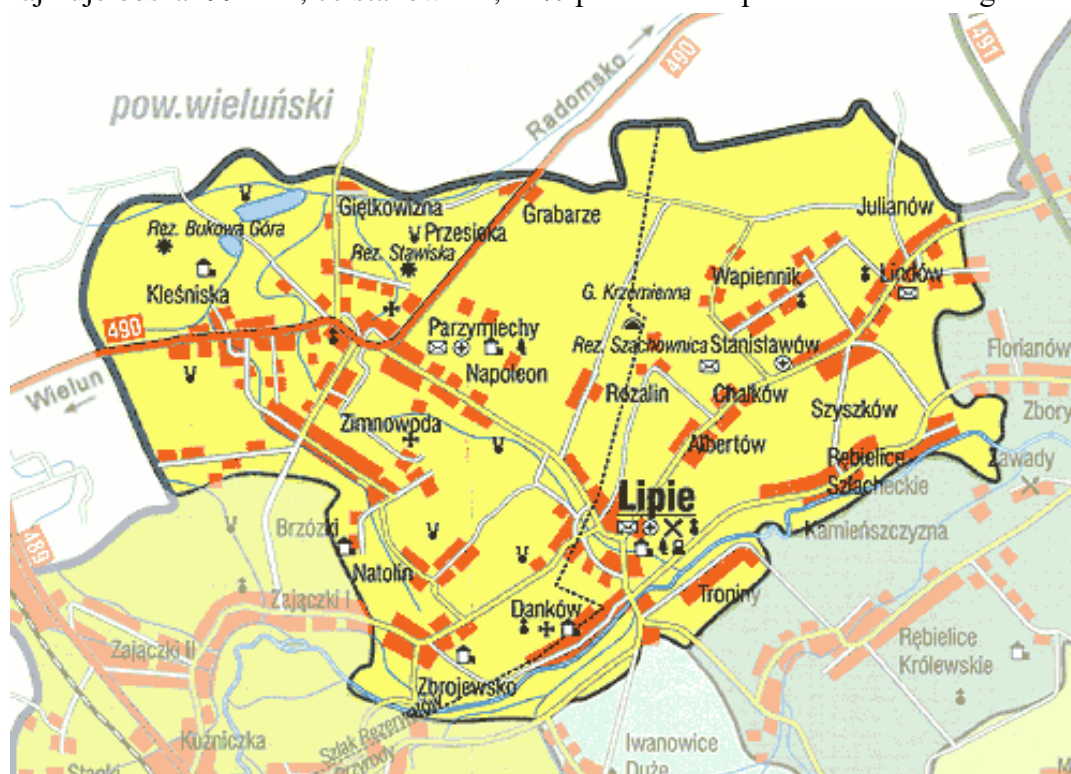
Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. W przypadku rodzin dysfunkcyjnych, dzieci winne być objęte systemem pieczy zastępczej, czyli zespołem osób, instytucji, działań mających na celu zapewnienie im czasowej opieki i wychowania. W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Ważne jest, by działania i decyzje względem rodziny były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji (pomoc społeczna, szkoła, sąd, policja, instytucje pozarządowe). Konsekwencją powyższego zapisu jest wprowadzenie trzyletniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny w gminie Lipie na lata 2024 - 2026. Priorytetem programu będzie stworzenie działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiegać marginalizacji i społecznemu wykluczeniu mieszkańców. Świadczenie wsparcia dla rodzin zagrożonych społecznym obniżeniem standardu życia ma dać poczucie bezpieczeństwa i gwarancję wsparcia instytucjonalnego. Każdy świadczeniobiorca powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, że może je otrzymać w instytucjach do tego celu powołanych.

Działania na rzecz rodziny to czynności skierowane do poszczególnych jej członków. Podstawowym założeniem Gminnego Programu Wsparcia Rodziny jest utworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin i dzieci, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, mających na celu przywrócenie im zdolności do wypełniania tych ról, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci.

Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie również w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną. Ma to na celu pomoc w odzyskaniu przez rodziców funkcji opiekuńczych tj. umożliwienie dziecku powrotu do środowiska rodzinnego.

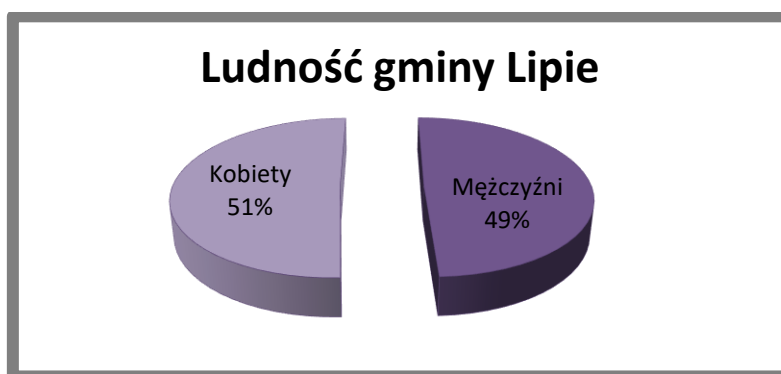
SYTUACJA DEMOGRAFICZNA GMINY LIPIE

Gmina Lipie położona jest w północnej części województwa śląskiego. Jest jedną z dziewięciu gmin wchodzących w skład powiatu kłobuckiego. Mieści się w powiecie kłobuckim. W skład gminy wchodzi 21 miejscowości. Gmina podzielona jest na 19 sołectw. Gmina Lipie sąsiaduje: od północy z gminą Działoszyn i gminą Pątnów, od zachodu z gminą Rudniki, od południa z gminą Krzepice i Opatów, a od wschodu z gminą Popów. Gmina Lipie zajmuje obszar 99 km², co stanowi 11,14 % powierzchni powiatu kłobuckiego.

Według danych - stan na dzień 31.12.2022 r. gmina liczyła **6.140 tys. mieszkańców** /osoby zameldowane na pobyt stały lub czasowy/, w tym **3.010 tys. mężczyzn** i **3.130 tys. kobiet**.

Wykres 1 Statystyka mieszkańców według płci/stan na 31.12.2022 r. /

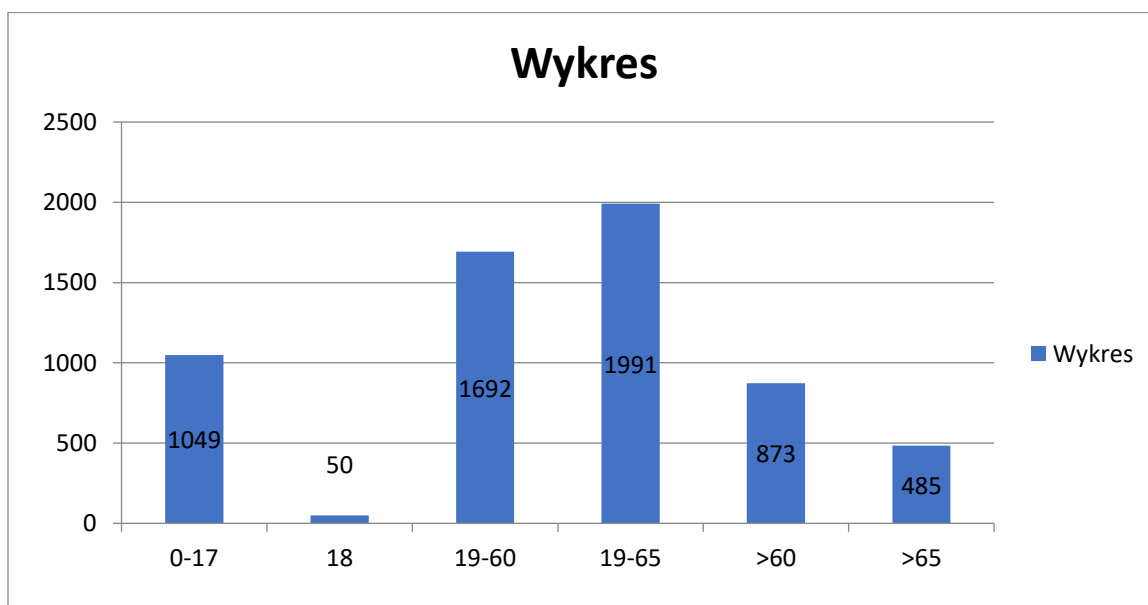

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Z danych statystycznych mieszkańców w podziale według płci obserwuje się nieznaczną przewagę kobiet /tj. około 2% więcej niż mężczyzn/, a więc w strukturze płci liczniejsza jest populacja kobiet/.

W gminie Lipie zameldowanych na pobyt stały i czasowy było **6.140 tys. mieszkańców/stan na 31.12.2022 r./**. W przedziale *wiekowym/stan na 31.12.2022 r./od 0 – 17 lat gmina liczyła 516 M i 533 K w wieku 18 lat - 18 M i 32 K, 19-65 – 1.991 M i 19 – 60 - 1.692 K, > 65 - 485 M, > 60 - 873 K. Ogółem gmina liczyła 3.010 mężczyzn oraz 3.130 kobiet.*

Wykres 2 Statystyka mieszkańców według wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Lipie - stan na dzień 31.12.2022 r.

**FORMY POMOCY UDZIELANE RODZINOM NA TERENIE GMINY
LIPIE PRZEZ GOPS**

W 2022 roku ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało **96 rodzin**.

Tabela 1. Powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej

<i>Lp.</i>	<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Liczba rodzin</i>
1.	Ubóstwo	54
2.	Sieroctwo	0
3.	Bezdomność	1
4.	Potrzeba ochrony macierzyństwa	5
5.	Bezrobocie	19
6.	Niepełnosprawność	35
7.	Długotrwała choroba	52
8.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym:	17
8a.	Rodziny niepełne	6
8b.	Rodziny wielodzietne	5
9.	Alkoholizm	9
10.	Trudności w przystosowaniu po opuszczeniu zakładu karnego	2
10.	Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	0
11.	Zdarzenie losowe	0
12.	Sytuacja kryzysowa	0
13.	Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0

Tabela 2 Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w 2022 roku :

<i>Lp.</i>	<i>Rodzaj pomocy</i>	<i>Liczba rodzin /liczba osób</i>	<i>Kwota w zł</i>
1.	Odpłatność za osoby przebywające w DPS	9	267.097,29 zł
2.	Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające zasiłki stałe i uczestniczące w projekcie CUS	14 1	7.909,90 zł 711,81 zł
3.	Zasiłki celowe i w naturze oraz zasiłki celowe z programu posiłek	51	24.230,00 zł
4.	Zasiłki okresowe	17	14.363,00 zł
5.	Zasiłki stałe	18	105.486,96 zł
6.	Usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi	13 1	80.547,09 zł 1.218,00 zł
7.	Schronienie	1	11.680,00 zł
8.	Posiłki dla dzieci w szkole	30	26.393,20 zł
9.	Sprawienie pogrzebu	1	4.880,00 zł

Tabela 3 Wydatki na świadczenia rodzinne w ramach zadań zleconych w 2022 r.

<i>L.p.</i>	<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Ilość przyznanych świadczeń</i>	<i>Kwota (w zł)</i>
1.	Zasiłki rodzinne	3.313	364.429,60 zł
2.	Dodatki do zasiłków rodzinnych łącznie:	1.809	172.116,82 zł
2.1	- z tytułu urodzenia dziecka	12	8.126,28 zł
2.2	- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	108	39.251,76 zł
2.3	- samotnego wychowywania dziecka	114	21.649,54 zł
2.4	- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	229	22.945,02 zł
2.5	- rozpoczęcia roku szkolnego	508	18.576,80 zł
2.6	- podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	523	34.575,47 zł
2.7	- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	315	26.991,95 zł
3.	Zasiłek pielęgnacyjny	1.452	313.399,00 zł
4.	Świadczenie pielęgnacyjne	482	1.010.129,00 zł
5.	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	47	47.000,00 zł
6.	Zasiłek dla opiekuna	0	0
7.	Specjalny zasiłek opiekuńczy	1	620,00 zł
8.	Świadczenie rodzicielskie	125	117.132,00 zł
9.	Świadczenie „Za życiem”	0	0
10.	Składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe opłacane za osoby pobierające świadczenia opiekuńcze	280	108.051,00 zł
11.	Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające świadczenia opiekuńcze	106	20.019,00 zł

Tabela 4 Wydatki na świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego

1.	Fundusz Alimentacyjny	204	87.500,00 zł
----	-----------------------	-----	--------------

DODATKI - OSŁONOWY I WĘGLOWY

Dodatek osłonowy to świadczenie, które było kluczowym elementem rządowej Tarczy Antyinflacyjnej. Jego głównym celem było zniwelowanie rosnących cen energii, gazu i żywności. Dodatek osłonowy wprowadzono w styczniu 2022 r. Dodatek osłonowy został wprowadzony wraz z kryterium dochodowym dla gospodarstwa jednoosobowego, gdy miesięczny dochód nie przekraczał 2.100,00 zł netto i gospodarstwa wieloosobowego, gdy dochód miesięczny nie przekraczał 1.500,00 zł netto na osobę w rodzinie. Wysokość dodatku wynosiła od 400 zł do 1.437,50 zł w zależności od ilości osób, znajdujących się w danym gospodarstwie domowym.

Z kolei w sierpniu 2022r. wprowadzono dodatek węglowy, który miał na celu wsparcie gospodarstw domowych w pokryciu części kosztów wynikających ze wzrostu cen węgla. Dodatek węglowy to świadczenie jednorazowe w kwocie 3000 zł, które przysługiwało, jeżeli głównym źródłem ogrzewania danego gospodarstwa domowego był kocioł na paliwo stałe, kominek, koza, ogrzewacz powietrza, trzon kuchenny, piecokuchnia, kuchnia węglowa lub piec kaflowy na paliwo stałe zasilane węglem lub paliwami węglowodnorodnymi, zgłoszone do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków. Warunkiem podstawowym otrzymania dodatku węglowego było zamieszkiwanie i prowadzenie gospodarstwa domowego na terenie gminy, w której składało się wnioski o wypłatę dodatku węglowego. Wnioskodawca mógł złożyć tylko jeden wniosek o dodatek węglowy, nawet w przypadku, kiedy posiadał kilka nieruchomości zlokalizowanych w różnych miejscach w Polsce.

Tabela 5 Wysokość wypłaconych w 2022 roku dodatków w gminie Lipie

Rodzaj dodatku	Ilość wypłaconych dodatków	Kwota wypłacona
DODATEK OSŁONOWY	1060	757.255,44 zł
DODATEK WĘGLOWY	1623	4. 869.000,00 zł

-

**INNE DZIAŁANIA PODEJMOWANE
PRZEZ GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W LIPIU
NA RZECZ RODZINY I DZIECKA**

1. Przemoc w rodzinie

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizuje **Zespół Interdyscyplinarny** w gminie Lipie składający się obecnie z 14 członków.

W 2022 r. realizowano procedurę „Niebieskich Kart” /7 NK/ wobec 5 rodzin w związku z podejrzeniem stosowania przemocy w rodzinie. Niebieskie Karty sporządzono przez następujące organy: 1 NK założona przez GOPS w Lipiu i 6 NK sporządzonych przez przedstawicieli Policji.

W związku z prowadzoną w rodzinie procedurą „Niebieskiej karty” odbyły się 4 posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego oraz 10 posiedzeń grup roboczych. Celem tych spotkań było opracowanie indywidualnych planów pomocy rodzinie oraz rozwiązywanie występujących w powyższych rodzinach problemów, takich jak: przemoc fizyczna oraz psychiczna, nadużywanie alkoholu, czy innych konfliktów rodzinnych. Wystosowano 2 zawiadomienia do Sądu Rejonowego o wgląd w sytuację rodziny, 1 zawiadomienie do Prokuratury Rejonowej o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

2. Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym realizowany w Podprogramie 2021

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu we współpracy z Bankiem Żywności w Częstochowie realizuje i także w 2022 r. realizował Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym - pomoc żywnościowa dla najuboższej ludności. Program realizowany był w ścisłym współdziałaniu z Bankiem Żywności w Częstochowie. Udział gminy w Programie odbywa się na podstawie umowy o współpracy zawartej z Bankiem Żywności w Częstochowie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu zobligowany jest do zapewnienia rozładunku, bezpiecznego przechowywania żywności, prowadzenia dokumentacji rozdysponowania żywności, sporządzania sprawozdań z dystrybucji oraz archiwizacji dokumentów.

W ramach **Podprogramu 2021** /w okresie od 1.01.2022r. do 31.10.2022r./ wydano **7.376,30 kg** żywności. Z tej formy pomocy skorzystały **124 rodziny**, w tym **302 osoby w rodzinie**.

Liczba przekazanych paczek **765 sztuk**.

Koszty finansowe poniesione przez gminę na realizację Podprogramu 2021 w 2022 roku wyniosły **3.500,00zł**. Z podprogramu 2021 skorzystało **28 rodzin z Ukrainy**, w tym **80 osób w rodzinie**.

3. Program Karta Dużej Rodziny

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu realizuje ustawę o Karcie Dużej Rodziny. Karta ma charakter ogólnopolski, uprawnia rodziny wielodzietne do różnych zniżek oraz dodatkowych uprawnień na terenie całego kraju. Jej posiadacze mogą korzystać z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej, transportowej lub wielu innych oferowanych zniżek. Rodzice mogą korzystać z karty dożywotnio, dzieci - do 18 roku życia lub do ukończenia nauki, maksymalnie do osiągnięcia 25 lat. Karta przyznawana jest na wniosek członka rodziny wielodzietnej. Karta Dużej Rodziny przysługuje także rodzicom, którzy mają lub mieli na utrzymaniu co najmniej 3 dzieci. W przypadku, gdy dzieci nie uczą się w danej chwili Karta przysługuje tylko rodzicom.

W roku **2022r.** złożono **65** wniosków o wydanie Karty Dużej Rodziny.

Wydano **152 Karty** w wersji tradycyjnej i **152 Karty** w wersji elektronicznej.

4. Pomoc dla niepełnosprawnych dzieci

Przy współpracy Wójta Gminy Lipie oraz Gminnego Ośrodka Kultury w Lipiu odbywają się coroczne spotkania mikołajkowe dla dzieci /osób z niepełnosprawnościami/. Święty Mikołaj obdarował w 2022 r. paczkami **48** dzieci. Dodatkową atrakcją spotkań są spektakle przygotowywane przez teatralnych aktorów. Ważnym elementem spotkań mikołajkowych jest zaangażowanie dzieci do wspólnej zabawy.

5. Projekt socjalny „Paczka Bożonarodzeniowa dla Seniorów80 +” w gminie Lipie

Senior 80 + to paczki świąteczne dla seniorów, w tym osób starszych, chorych i samotnych w wieku 80 lat i po 80 roku życia zameldowanych na pobyt stały i czasowy, zamieszkujących na terenie gminy Lipie oraz zamieszkujących bez zameldowania. W miesiącu grudniu ubiegłego roku pracownicy GOPS w Lipiu wydali paczki świąteczne **283** seniorom. Pracownicy przekazywali seniorom świąteczne życzenia z okazji Świąt Bożego Narodzenia w imieniu Wójta Gminy Lipie, Rady Gminy oraz w imieniu własnym osobiście lub za pośrednictwem najbliższych.

6. Pomoc asystenta rodziny

Zgodnie z art.3 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej „obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego”. W związku z powyższym pomoc asystenta rodziny w 2022 roku otrzymało **14 rodzin** wykazujących trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.

W 2022 roku **6-ro** dzieci z terenu naszej gminy korzystało z pomocy w formie pieczy zastępczej /rodzinna piecza zastępcza, rodziny zawodowe/. Na ten cel wydatkowano kwotę - **69.555,50 zł.**

7. Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu realizuje i wypłaca stypendia szkolne i zasiłki szkolne dla uczniów pochodzących z rodzin o niskich dochodach. Miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie ucznia uprawniająca do ubiegania się o stypendium szkolne nie może być większa niż kwota kryterium dochodowego na osobę w rodzinie tj. **600 zł.** W 2022 roku przyznano stypendia socjalne w okresie *styczeń-czerwiec* – **19 uczniom** na kwotę **19.155,00 zł** oraz w okresie *wrzesień- grudzień* - **13 uczniom** na łączną kwotę **8.928,00 zł.**

Przyznano także **3 uczniom** zasiłki szkolne na łączną kwotę **1.200,00 zł.** Udzielono również pomocy w postaci przyznania stypendium szkolnego **4 uczniom z Ukrainy** w łącznej wysokości **799,50 zł.**

8. Stypendia Wójta

W gminie Lipie od kilku lat wypłacane są stypendia Wójta dla uczniów, którzy wyróżniają się wybitnymi osiągnięciami w nauce oraz w konkursach przedmiotowych. W 2022 r. z tej formy pomocy skorzystało **76 dzieci**. W tym w **Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Lipiu - 34 uczniów w tym 3 – je za osiągnięcia w konkursach wiedzy. W Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Parzymiechach - 24 uczniów. W Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Lindowie - 14 uczniów. W Szkole Podstawowej w Rębielicach Szlacheckich 4 – ro uczniów, w tym 1 uczeń**, który osiągnął wysokie wyniki w konkursie przedmiotowym.

DZIAŁANIA SZKÓŁ NA RZECZ DZIECKA I JEGO RODZINY

- współpraca z GOPS w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży w stołówkach szkolnych,
- wspólna praca pedagogów, psychologa i pracowników GOPS w Zespole Interdyscyplinarnym,
- kontakt w zakresie monitorowania sytuacji rodzin o niskich dochodach wymagających wsparcia finansowego z GOPS Lipie,
- monitorowanie sytuacji dzieci pochodzących z rodzin niewydolnych wychowawczo / dyrektorzy szkół, wychowawcy, pedagog, asystent rodziny /,
- organizowanie konkursów, których tematyka sięga pojęcia - „rodziny”,
- organizacja pogadanek, apeli, spotkań z uczniami i rodzicami dotyczących tematyki uzależnień od alkoholu, nikotyny czy narkotyków,
- ukazywanie poprzez zorganizowanie pogadanek, warsztatów zagrożeń cywilizacyjnych związanych z niewłaściwym korzystaniem z Internetu (cyberprzemoc), prowadzenie działań zmierzających do zapobiegania występowaniu zjawiska przemocy i agresji,
- zapewnienie uczniom w szkołach pomocy pedagogiczno- psychologicznej,
- realizowanie projektów mających na celu pomoc uczniom w zdobywaniu i pogłębianiu, a także wyrównywaniu szans edukacyjnych uczniów.

1. Całoroczne przedszkole w gminie Lipie

Gmina Lipie oferuje całoroczną opiekę nad dziećmi w wieku przedszkolnym. W okresie wakacyjnym czynne są oddziały przedszkolne, zapewniające stałą opiekę w okresie wakacyjnym. Tempo życia wymusza pewne zmiany, również jeżeli chodzi o opiekę nad dziećmi. Całoroczne przedszkole to odpowiedź na zapotrzebowanie rodziców. Dla takich rodzin całoroczne przedszkole to dobre miejsce do pozostawienia maluszka bez obaw o to, czy będzie pod właściwą opieką. To dobra opcja, która sprawdza się w nagłych losowych przypadkach i nieprzewidzianych sytuacjach.

2. Żłobek w gminie Lipie

W gminie Lipie funkcjonuje Gminny Żłobek w Lipiu. Inwestycja zrealizowana dzięki funduszom ze środków Unii Europejskiej pozyskanych przez gminę Lipie na realizację projektu „Lipie przyjazne najmłodszym” w ramach EFS. Z usług żłobka korzysta **20 maluszków**, nad którymi opiekę sprawuje **5 opiekunek**.

3. Szkolne koła wolontariatu

Działanie zainicjowane przez szkoły z terenu gminy Lipie, celem umożliwienia młodzieży podejmowania działań na rzecz potrzebujących pomocy. Założeniem Klubów Wolontariatu jest rozwijanie wśród uczniów postaw otwartości i wrażliwości na potrzeby szkolnego i lokalnego środowiska, a przede wszystkim pomoc szkolnym rówieśnikom w rozwiązywaniu trudnych sytuacji, w jakich się znaleźli. Oto niektóre z działań kół wolontariatu:

- przeprowadzanie akcji zbiórki artykułów szkolnych,
- przeprowadzanie zbiórki żywności,
- cykliczna pomoc dzieciom w nauce,
- zbieranie plastikowych nakrętek itp.
- organizowanie zbiórek i akcji charytatywnych na rzecz chorych dzieci.

DZIAŁANIA GMINNEGO OŚRODKA KULTURY NA RZECZ DZIECKA I JEGO RODZINY

Gminny Ośrodek Kultury w Lipiu organizuje następujące zajęcia dla dzieci i młodzieży:

- „pierwszy taniec dla nowożeńców”,
- zajęcia chóru,
- zajęcia orkiestry,
- zajęcia wokalne,
- zajęcia taneczne,
- zajęcia plastyczne „Moja kreatywka”,
- zajęcia czytelnicze „W krainie baśni”,
- rytmika,
- nauka gry na pianinie,
- nauka gry na gitarze,
- zajęcia jogi,
- mażoretki,
- zajęcia taneczne,
- zumba,
- zajęcia adaptacyjne,
- zajęcia biblioteczne.

DZIAŁALNOŚĆ GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W LIPIU NA RZECZ RODZINY I DZIECKA

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lipiu realizuje Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Narkomanii, a tym samym prowadzi skoordynowane działania, w tym:

- ✓ inicjowanie działań w zakresie realizacji zadań własnych gminy związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych,
- ✓ podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego,
- ✓ opiniowanie wydawania zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych pod względem zgodności lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami Rady Gminy,

- ✓ kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych,
- ✓ podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów / prowadzenie kontroli punktów sprzedaży i podawania napojów alkoholowych w celu wykrywania naruszeń ustawy/,
- ✓ prowadzenie programów profilaktycznych, edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, propagowanie zdrowego i aktywnego trybu życia w ramach sportu szkolnego i innych zajęć sportowych jako zajęć profilaktycznych,
- ✓ prowadzenie akcji informacyjno- edukacyjnych dla mieszkańców gminy na temat alkoholu, narkotyków, dopalaczy, wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych poprzez zakup ulotek, plakatów,
- ✓ współpraca z Powiatową Poradnią Psychologiczno- Pedagogiczną w Kłobucku,
- ✓ pomoc rodzinom, w których występuje problem alkoholowy lub przemocy domowej – dożywianie dzieci z w/w rodzin w szkole,
- ✓ przyjmowanie wniosków dotyczących skierowania na leczenie odwykowe,
- ✓ udzielanie informacji osobom uzależnionym jak i współuzależnionym dotyczących choroby alkoholowej, możliwości leczenia oraz form przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

W 2022 roku podczas **11 posiedzeń** członków Komisji rozpatrzono **11** wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego. Ponadto Komisja udzieliła pomocy rodzinom z problemem alkoholowym, która polegała na przekazaniu kwoty 2.000,00 zł na dożywianie dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.

1. Projekt „BESTIA W SZKOLE”- jako kolejne działanie na rzecz dziecka i rodziny w gminie Lipie

W 2022 roku szkoły w gminie Lipie przystąpiły do projektu pn. „Bestia w szkole”. Był to projekt, obejmujący zajęcia dla młodzieży z klas VII i VIII. Jego celem było zdobycie przez uczniów szkół gminy Lipie wiedzy na temat schematów powstawania uzależnień, ich szkodliwego wpływu na zdrowie i życie.

Realizatorem programu była specjalistka psychoterapii uzależnień, pedagog z wieloletnim doświadczeniem w pracy z młodzieżą. Program realizowany był w dwóch etapach. Pierwszy odbył się podczas *Biegu Jesiennego im. red. Tomasza Hopfera* w Parzymiechach i był prowadzony przez współautorkę programu P. Ewę Jasik – Wardalińską, której towarzyszył gość specjalny – P. Lech Zakrzewski, dziennikarz radiowy zaangażowany w ruchy trzeźwościowe oraz uczestnik programu „Ocaleni”. Zajęcia, które odbyły się we wrześniu 2022 roku miały formę warsztatów. Uczestniczyła w nich 20 –osobowa grupa uczniów klas VII i VIII, reprezentująca wszystkie szkoły z terenu gminy Lipie. W spotkaniach uczestniczyli także nauczyciele i szkolni pedagodzy, którzy potem kontynuowali realizację programu dla szerszej grupy uczniów w swoich placówkach. Warsztaty były zbiorem wielu ćwiczeń, których celem było poznanie zagrożeń płynących z uzależnień, kształtowanie umiejętności zachowań asertywnych. Drugi etap polegał na tym, że nauczyciele i wychowawcy, którzy uczestniczyli w warsztatach sami w tym etapie byli instruktorami zajęć w swoich klasach. Pomocą dla nich były specjalnie przygotowane skrypty ze scenariuszami lekcji autorstwa realizatorki programu. Zarówno w pierwszym, jak i w drugim etapie do rąk każdego ucznia i każdego rodzica trafiły dedykowane publikacje z serii „Bestia w szkole”. Zakończeniem projektu było spotkanie współautorki programu z rodzicami zorganizowane nt. psychologicznego funkcjonowania rodziny i zapoznania się z potrzebami nastolatków. Program zrealizowano w ramach działalności Gminnego Punktu Wsparcia Rodziny ze środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lipiu.

MIESZKANIA SOCJALNE

Gmina Lipie dysponuje mieszkaniami socjalnymi, które powstały w wyniku przebudowy budynku po byłej szkole w Kleśniskach oraz w Zimnowodzie. Dzięki działaniom podjętym w kierunku budowy lokalu w Kleśniskach do użytku oddano **11** mieszkań. Kolejne mieszkania socjalne powstałe w budynku po dawnej szkole w Zimnowodzie przekazano do użytku **8** rodzinom.

Dzięki w/w inwestycjom **19** rodzin z terenu gminy Lipie otrzymało do użytku socjalne lokale mieszkalne.

GMINNY PUNKT WSPARCIA RODZINY

Stworzenie w gminie efektywnego systemu pomocy dla osób i rodzin znajdujących się w kryzysie, w szczególności tych, które zmagają się z problemem uzależnienia, współuzależnienia, przemocy, problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz innymi to kolejne zadanie, które do realizacji jako priorytetowe wyznaczyła gmina Lipie. Zadanie realizowane jest ze środków własnych gminy.

Do zadań Gminnego Punktu Wsparcia Rodziny należy w szczególności

- prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocy domowej,
- udzielanie osobom i rodzinom konsultacji oraz porad psychologicznych w sprawach uzależnień, przemocy, problemów wychowawczych oraz innych mających wpływ na wystąpienie dysfunkcji w rodzinie,
- motywowanie osób uzależnionych do podjęcia leczenia odwykowego oraz psychoterapii w Zakładzie Lecznictwa Odwykowego,
- motywowanie osób współuzależnionych do ewentualnego podjęcia psychoterapii,
- udzielanie wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową i stosującym przemoc domową, motywowanie ofiar i sprawców do udziału w programie korekcyjnym lub terapii,
- udzielanie wsparcia osobom po zakończonej psychoterapii poprzez rozmowy podtrzymujące lub udział w grupach wsparcia,
- zaplanowanie pomocy psychologicznej dla rodziców zmagających się z problemami wychowawczymi i ich dzieci,
- inicjowanie interwencji w przypadku rozpoznania zjawiska przemocy w rodzinie poprzez udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy w celu powstrzymania przemocy,
- udostępnienie i przekazywanie aktualnych informacji o miejscach specjalistycznej pomocy zlokalizowanych poza terenem gminy,
- współdziałanie z innymi podmiotami zajmującymi się rozwiązywaniem problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

FORMY POMOCY UDZIELANE PRZEZ PUNKT WSPARCIA RODZINY

Możliwość bezpłatnego skorzystania z pomocy:

- psychologa,
- specjalisty terapii uzależnień,
- psychologa dziecięcego,
- radcy prawnego.

ADRESACI POMOCY:

Oferta Punktu skierowana jest w szczególności do osób i rodzin z terenu gminy Lipie, które zmagają się m.in. z problemem przemocy, problemami opiekuńczo-wychowawczymi, uzależnieniem, współuzależnieniem oraz innymi trudnościami, które bezpośrednio przekładają się na wystąpienie nieprawidłowych zjawisk w rodzinie.

Wniosek może złożyć:

- osoba lub członek rodziny, której dotyczy problem,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lipiu,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Lipiu,
- dyrektorzy szkół z terenu gminy Lipie – na zgłoszenie wychowawcy klasy, pedagoga szkolnego czy rodzica
- sami zainteresowani.

Punkt Wsparcia Rodziny świadczy następujące formy pomocy:

- **konsultacje stacjonarne:** psycholog, specjalista terapii uzależnień, psycholog dziecięcy, radca prawny,
- **konsultacje telefoniczne:** psycholog.

Liczba godzin konsultacji z psychologiem dziecięcym w 2022 roku wyniosła **203 godziny**. Liczba godzin pracy psychologa (stacjonarne) **to – 65 - godzin, 90 godzin – to godziny telefoniczne**. Ze specjalistą terapii uzależnień liczba godzin konsultacji wyniosła - **60,5**. Konsultacje z radcą prawnym wyniosły - **190 godzin**. **Ogółem w 2022 roku złożono – 18 nowych wniosków.**

**PROGRAM SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH PRZECIWKO GRYPIE DLA OSÓB
POWYŻEJ 65 ROKU ŻYCIA W GMINIE LIPIE NA LATA 2021 – 2023
„Przeciw grypie 65 +”**

W gminie Lipie na lata 2021 – 2023 został po raz kolejny opracowany gminny program z zakresu polityki zdrowotnej „Przeciw grypie 65 +”. Celem programu jest wzrost poprawy stanu zdrowia wśród mieszkańców gminy Lipie w wieku 65+ oraz zmniejszenie zachorowalności na grypę i infekcje grypopochodne.

W 2022 roku w punktach szczepień na terenie gminy Lipie w ramach programu zaszczepiono przeciw grypie łącznie **133 osoby**. Kwota wydatkowana na realizację programu ogółem: **9.975,00 zł**.

TANIA DZIAŁKA BUDOWLANA

„Tania działka budowlana” w gminie Lipie to projekt, który ma na celu spowodowanie, wyrażania chęci budowy swoich domów przez nowych mieszkańców. Jest to także szansa dla tych mieszkańców, którzy ze względu na wysokie ceny działek budowlanych są pozbawieni możliwości ich zakupu. Biorąc udział w programie można nabyć działkę budowlaną po niższej cenie rynkowej na nowym i w pełni uzbrojonym osiedlu w Parzymiechach. Obecnie tj. w 2023 roku do sprzedaży pozostają **2** wycenione działki budowlane po niższej cenie rynkowej.

CENTRUM USŁUG SPOŁECZNOŚCIOWYCH W ZIMNOWODZIE

W ramach projektu miękkiego realizowanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu pn.: „Rozwój usług społecznych w Gminie Lipie” w czerwcu 2022 roku w ramach zadania I utworzono świetlicę środowiskową skierowaną do dzieci i młodzieży w od wieku od 6 - 18 lat. Grupę docelową stanowi 15-ro dzieci z rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Obecnie w ramach trwałości projektu realizowane są następujące formy wsparcia:

- opieka i zajęcia świetlicowe,
- zajęcia matematyczne,
- zajęcia przyrodnicze,

W ramach opieki i pobytu uczestnikom zostaje zapewnione wyżywienie, przybory i materiały dydaktyczne. Dzieci mogą także korzystać z placu zabaw i boiska do gry. Dzieci i młodzież nie będąca uczestnikami zajęć świetlicowych chcąc podwyższyć swój poziom wiedzy może dodatkowo skorzystać z zajęć matematycznych, przyrodniczych i chemicznych prowadzonych przez osoby wykwalifikowane.

PRACA SOCJALNA

Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w środowisku lokalnym.

Pracownicy socjalni w 2022 roku wykonali pracę socjalną wobec **96 rodzin**.

Działania podejmowane w ramach pracy socjalnej polegały między innymi na:

- udzielaniu informacji, poradnictwo;
- koordynowaniu działań klientów, motywowaniu do zmian mających na celu poprawę sytuacji bytowej i zdrowotnej osób i rodzin;
- rozpropagowywaniu informacji o kursach bezpłatnych organizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy, informowaniu i przekazywaniu aktualnych ofert pracy dla podopiecznych, mobilizowaniu osób bezrobotnych do poszukiwania pracy;
- pomocy w pisaniu pism i pośredniczeniu w sprawach dotyczących wyjaśnienia sytuacji klientów;

- pomocy w umawianiu wizyt lekarskich;
- uczestniczeniu w sprawach sądowych w charakterze wnioskodawców lub świadków;
- współpracy z Policją, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnym Punktem Wsparcia Rodziny, kuratorami sądowymi i społecznymi w celu zwiększenia bezpieczeństwa osób i rodzin, szczególnie w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz w sytuacji zagrożenia dobra i bezpieczeństwa dzieci;
- pracy w Zespole Interdyscyplinarnym, m.in. monitoring rodzin w miejscu ich zamieszkania;
- pomocy w zorganizowaniu wyjazdu dzieci na kolonie letnie;
- rozładowywaniu konfliktów rodzinnych, nawiązywaniu kontaktu z rodziną zewnętrzną;
- zgłaszaniu osób uzależnionych na przymusowe leczenie odwykowe;
- pomocy w ustalaniu lub zmiany stopnia niepełnosprawności;
- współpracy ze szkołą, pedagogiem szkolnym, służbą medyczną, PCPR, Sądem, kuratorami.
- pomocy w ustalaniu lub zmiany stopnia niepełnosprawności;
- współpracy ze szkołą, pedagogiem szkolnym, służbą medyczną, PCPR, Sądem, kuratorami.

NOWE ZADANIA ZAPLANOWANE NA CZAS REALIZACJI PROGRAMU

Wobec rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w ramach Gminnego Programu Wspierania Rodziny opracowanego na lata 2024 - 2026 podjęte zostaną następujące działania:

- ✓ dokładna analiza i diagnoza sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- ✓ wzmocnienie roli asystenta rodziny i skierowanie do pracy z większą liczbą rodzin wymagających tej formy pomocy,
- ✓ zatrudnienie asystenta osoby niepełnosprawnej w ramach środków z EFS,
- ✓ praca z rodzinami biologicznymi w celu najszybszego powrotu dzieci do rodzin biologicznych,

- ✓ powoływanie i prowadzenie zespołów / pracownicy socjalni, asystent rodziny oraz przedstawiciele innych instytucji działających na rzecz rodziny / celem ustalenia planu pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu podstawowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- ✓ podnoszenie kwalifikacji przez asystentów rodziny,
- ✓ zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy, a także dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
- ✓ udzielanie skuteczniejszej pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej przez członków rodzin zagrożonych ubóstwem,
- ✓ motywowanie osób bezrobotnych do poszukiwania pracy zawodowej,
- ✓ współpraca z Centrum Usług Społecznych w Kłobucku i kierowanie do pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- ✓ podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin,
- ✓ prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla dzieci i rodziców przez specjalistów zatrudnionych w Punkcie Wsparcia Rodziny,
- ✓ stosowanie szeroko rozumianej pracy socjalnej celem wsparcia rodzin dysfunkcyjnych,
- ✓ rozszerzenie zakresu zajęć dla dzieci i młodzieży w świetlicy środowiskowej w CUS w Zimnowodzie,
- ✓ tworzenie nowych rozwiązań i działań, programów na rzecz dziecka i rodziny.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>Dobra współpraca z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny na terenie gminy Lipie.</p> <p>Wyszkolona kadra zajmująca się pomocą dla dzieci jak i ich rodzin.</p> <p>Wystarczająca baza zabezpieczająca potrzeby społeczne: dostęp do placówek oświatowych, kulturowych, służby zdrowia, bibliotek, Punktu Wsparcia Rodziny, świetlicy środowiskowej.</p> <p>Posiadanie następujących podmiotów:</p> <p>Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lipiu, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu, Gminny Punkt Wsparcia Rodziny, Świetlica dla dzieci i młodzieży dla dzieci z rodzin zagrożonych ubóstwem mieszcząca się w CUS w Zimnowodzie.</p> <p>Bezpłatne zapewnienie mieszkańcom gminy pomocy terapeuty uzależnień, psychologa, psychologa dziecięcego, a także porad prawnika.</p> <p>Zapewnienie pomocy pedagoga jak i psychologa we wszystkich szkołach na terenie gminy Lipie.</p> <p>Wprowadzanie programów rządowych jak i lokalnych, czy osłonowych.</p> <p>Prowadzenie szerokiej bazy działań profilaktycznych na rzecz dzieci i młodzieży oraz ich rodzin dot. stosowania przemocy, czy tematyki uzależnień poprzez organizowanie warsztatów, prezentacji, pogadanek ze specjalistami.</p> <p>Dostępność mieszkań socjalnych na terenie gminy Lipie</p>	<p>Narastający problem uzależnień i przemocy domowej.</p> <p>Niechęć do korzystania z poradnictwa specjalistycznego, porad, konsultacji.</p> <p>Brak wykazywania aktywności społecznej i chęci do działania na rzecz społeczności lokalnej.</p> <p>Pogłębiający się kryzys rodziny</p> <p>Słabo rozwinięta idea wolontariatu.</p> <p>Brak rozwiniętej idei pomocy sąsiedzkiej.</p> <p>Zanik więzi międzypokoleniowych.</p> <p>Wzrost liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.</p>

SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>Pozyskiwanie środków z zewnątrz.</p> <p>Realizowanie projektów i programów na rzecz wspierania dziecka i rodziny.</p> <p>Prowadzenie szeregu działań profilaktycznych.</p> <p>Wysoki poziom współpracy pomiędzy instytucjami niosącymi pomoc dziecku i jego rodzinie.</p> <p>Budowanie lokalnych partnerstw obejmujących wszystkie sektory z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.</p> <p>Współpraca władz lokalnych z organizacjami pozarządowymi.</p> <p>Możliwość skorzystania z wolontariatu.</p> <p>Zwiększenie liczby osób powracających do społeczeństwa jako tzw. osób zaradnych i samodzielnych.</p> <p>Stworzenie spójnego systemu wspierania rodziny poprzez kontynuację zatrudniania większej liczby asystentów do pracy z rodzinami, niewydolnymi wychowawczo lub ubiegającymi się o powrót dzieci z pieczy zastępczej.</p>	<p>Starzenie się społeczeństwa.</p> <p>Występowanie zjawiska osłabienia więzi rodzinnych.</p> <p>Zatracanie rodzinnych wartości.</p> <p>Uciekanie w problemy uzależnień i przemocy domowej.</p> <p>Sezonowość rynku pracy.</p> <p>Brak stabilności zatrudnienia.</p> <p>Ukrywanie występowania problemów przemocy domowej i uzależnień.</p> <p>Społeczna akceptacja i przyzwolenie na spożywanie alkoholu.</p> <p>Problem euro-sierot dzieci pozostawionych bez opieki rodziców przebywających poza granicami kraju.</p> <p>Złożoność problemów rodziny.</p>

ODBIORCY PROGRAMU

Program skierowany jest do wszystkich rodzin wychowujących dzieci na terenie gminy Lipie w szczególności dla rodzin, niewydolnych wychowawczo, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz problemem ubóstwa, bezrobocia, uzależnień, doświadczających problemów opiekuńczo – wychowawczych. Adresatami programu są także rodziny, którym Sąd odebrał bądź ograniczył władzę rodzicielską i dzieci trafiły do pieczy zastępczej.

Program skierowany jest do rodzin wykazujących problemy opiekuńczo-wychowawcze, które nie posiadają w pełni zdolności wychowawczych i popełniają błędy wychowawcze. Dysfunkcyjność rodziny wpływa na fakt, iż rodziny te przestają spełniać priorytetowe funkcje i następuje załamanie podstawowych wartości rodziny. Wtedy też rodzina jako podstawowa komórka społeczna nie może w sposób prawidłowy pełnić podstawowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Rodziny niewydolne wychowawczo, dodatkowo zagrożone wykluczeniem społecznym posiadają na ogół problemy w sferze emocjonalnej, które skutkować mogą odebraniem dzieci z tych rodzin. Dlatego też ważne jest zapobieganie występowaniu temu zjawisku. Niezbędnym działaniem jest także praca z rodziną biologiczną po odebraniu dzieci celem ich powrotu do rodzin biologicznych.

Cel główny programu

Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin z terenu gminy Lipie przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Cele szczegółowe:

1. Wspieranie

Zadania:

- ✓ objęcie pomocą finansową i rzeczową rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej i rzeczowej,
- ✓ pomoc w postaci dożywiania dzieci i młodzieży w ramach realizacji rządowego programu,
- ✓ zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności wychowawcze pomocy w postaci pracy socjalnej oraz poradnictwa, a także konsultacji ze specjalistami,
- ✓ kierowanie asystentów do pracy z rodzinami,
- ✓ praca z rodzinami również w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną,
- ✓ wspólne działania instytucji lokalnych działających na rzecz rodziny,
- ✓ organizowanie działań integracyjnych na rzecz rodziny / spotkania, warsztaty, pikniki itp., festyny ,
- ✓ realizacja działań ujętych w Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, a także w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

2. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z rodzin niewydolnych wychowawczo:

Zadania:

- ✓ udzielanie pomocy w formie stypendiów Wójta za dobre wyniki w nauce oraz osiągnięcia w konkursach,
- ✓ zapewnienie pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym oraz zasiłków szkolnych,
- ✓ opracowywanie i wdrażanie projektów socjalnych oraz programów profilaktycznych dla rodzin z dziećmi,
- ✓ pomoc dzieciom wykazującym trudności w nauce, w szczególności pomoc zapewniona w ramach działalności świetlicy dla dzieci i młodzieży w CUS w Zimnowodzie,
- ✓ realizowanie programów profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- ✓ realizowanie programów profilaktycznych z tematyki uzależnień i przemocy, szerzenie idei wolontariatu.

3. Podnoszenie i wzmacnianie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu swoich funkcji:

Zadania:

- ✓ ciągła i systematyczna praca asystentów z rodzinami wymagającymi wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- ✓ zwiększenie liczby rodzin objętych pomocą asystenta rodziny,
- ✓ wspieranie rodzin z dziećmi poprzez realizację programów rządowych oraz lokalnych,
- ✓ podnoszenie świadomości rodziców w zakresie potrzeb dzieci i młodzieży, współpraca instytucji lokalnych pracujących na rzecz rodziny,
- ✓ organizowanie w szkołach spotkań, pogadanek dla rodziców poruszających tematykę wzmacniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- ✓ wsparcie fachowe rodzin niewydolnych wychowawczo uzyskane w Gminnym Punkcie Wsparcia Rodziny.

4. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa rodzin / w tym rodzin z dziećmi / :

Zadania:

- ✓ realizowanie zadań związanych z prowadzeniem procedury „Niebieskiej Karty” i przeciwdziałanie występowaniu przemocy w rodzinie,
- ✓ organizowanie spotkań, pogadań z dziećmi, rodzicami,
- ✓ monitorowanie środowisk zagrożonych uzależnieniami i przemocą domową, motywowanie do podjęcia leczenia odwykowego, terapii, konsultacji ze specjalistą,
- ✓ umożliwienie rodzinom dostępu do poradnictwa specjalistycznego,
- ✓ podejmowanie działań interdyscyplinarnych w celu zapobiegania sytuacjom kryzysowym,
- ✓ działanie z ramienia Zespołu Interdyscyplinarnego, który ma na celu pomoc rodzinom, w których występuje problem przemocy domowej,
- ✓ instytucja Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jako organ pomocowy, działający w ramach profilaktyki i wspierania rodzin borykających się z kryzysem spowodowanym uzależnieniem,
- ✓ pomoc udzielana rodzinie w postaci monitorowania wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- ✓ regularne monitorowanie sytuacji rodzin przez pracowników socjalnych,
- ✓ współpraca ze szkołami w zakresie pomocy wychowawczej i opiekuńczej, objęcie przez placówki oświaty dzieci pomocą pedagogiczną,
- ✓ wsparcie rodzin zastępczych w postaci kontroli, monitorowania i podejmowania stosownych działań w tych rodzinach,
- ✓ współpraca z innymi instytucjami świadczącymi pomoc na rzecz rodzin np. PCPR, Policją, Sądem, kuratorami,
- ✓ zapobieganie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży.

Wskaźniki:

- ilość rodzin, którym udzielono pomocy finansowej jak i rzeczowej,
- ilość dzieci objętych dożywianiem w szkołach,
- ilość rodzin objętych pomocą asystenta rodziny,
- ilość podjętych działań na rzecz dziecka i rodziny,
- ilość dzieci, które otrzymały stypendia Wójta,
- ilość rodzin, które otrzymały pomoc materialną o charakterze socjalnym,
- ilość dzieci korzystających z zajęć świetlicowych,
- ilość opracowanych projektów i programów na rzecz dziecka i rodziny,

- ilość dzieci, które decyzją Sądu powróciły do rodziny biologicznej,
- ilość osób korzystających ze wsparcia Gminnego Punktu,
- ilość NK,
- ilość wniosków skierowanych do GKRPA w Lipiu,
- ilość rodzin , w których przeprowadzono monitoring.

INSTYTUCJE LOKALNE WSPOMAGAJĄCE RODZINĘ DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY LIPIE

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Zespół Interdyscyplinarny w Lipiu;
- Zespoły Szkolno-Przedszkolne oraz Szkoła Podstawowa na terenie gminy Lipie;
- Gminny Ośrodek Kultury w Lipiu;
- Gminne Ośrodki Zdrowia;
- Gminny Punkt Wspierania Rodziny przy GKRPA w Lipiu,
- Świetlica dla dzieci i młodzieży w CUS w Zimnowodzie,
- Świetlice oraz organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Lipie;
- Parafie,
- Urząd Gminy Lipie.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

- środki z budżetu gminy,
- środki z budżetu państwa,
- środki finansowe pozyskiwane z programów unijnych oraz od prywatnych inwestorów.

ZAKŁADANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2024 – 2026 ma na celu poprawę funkcjonowania rodzin w szczególności niewydolnych wychowawczo, borykających się z problemem ubóstwa, bezrobocia, uzależnień, doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych, zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej oraz rodzin, którym zostały odebrane, bądź ograniczone prawa rodzicielskie. Program zakłada również zminimalizowanie liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej, zwiększenie dostępności rodzin do poradnictwa specjalistycznego. Zakłada się, że poprzez realizację szeregu działań przez instytucje działające na rzecz rodziny nastąpi zwiększenie kompetencji społecznych rodziców oraz wzrost aktywności rodzin i poziomu ich zaangażowania w życie rodzinne jak i społeczne. Cele wyznaczone w Programie Wspierania Rodziny mają zapewnić rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym stabilizację oraz stworzyć optymalne warunki dla prawidłowego funkcjonowania rodzin z terenu gminy Lipie. Program ma służyć poprawie stylu i jakości życia tych rodzin. Wsparcie będzie miało charakter profilaktyczny, interwencyjny i ochronny, a rodzinom będą stwarzane możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami, co zwiększy szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku i poczucie odpowiedzialności przy wykorzystaniu potencjału rodziny. Podjęcie działań interdyscyplinarnych wielu instytucji działających na rzecz rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym ma także na celu zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.

Ścisła współpraca tychże instytucji winna zaowocować poprawą sytuacji bytowej rodzin i doprowadzić do uzyskania wydolności wychowawczej oraz wzrostu świadomości rodziców w aspekcie troski o swoje dzieci, a także zmniejszyć liczbę dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.

MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Realizacja działań podejmowanych w ramach Programu Wspierania Rodziny w gminie Lipie na lata 2024-2026 będzie monitorowana i ewaluowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu. W ramach realizacji projektu będą gromadzone informacje, które pozwolą na ocenę postępów, wskażą dalsze potrzeby i zrekonstruują działania instytucji lokalnych działających na rzecz wspierania rodziny. Ponadto operacje zawarte w programie mają dać informację zwrotną, czy działania podjęte w ramach wcześniejszych projektów zostały zrealizowane w gminnej społeczności.

Wskazana jest także stała współpraca z innymi instytucjami, fundacjami i stowarzyszeniami działającymi na terenie gminy jak i poza w celu zapewnienia najlepszego efektu podjętych inicjatyw. Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem otwartym i długofalowym. Będzie podlegał ewaluacji w zależności od występujących potrzeb rozpoznawanych i ustalanych przez podmioty zajmujące się sprawami rodziny. Monitoring będzie polegał na pozyskiwaniu informacji i danych od podmiotów realizujących poszczególne zadania, co umożliwi wgląd w zakres podejmowanych działań, ich analizę oraz ocenę skuteczności. Analiza i ocena zebranych informacji pozwoli na planowanie dalszych działań oraz doskonalenie działań dotychczas ustalonych. Ewaluacja będzie miała charakter usprawniający i wskazujący kierunki ewentualnych zmian w zapisach programowych. Pozwoli na sprawdzenie efektywności i skuteczności przyjętych założeń oraz sposobu wydatkowania środków przeznaczonych na ich realizację. Wskaźnikami osiągnięcia poszczególnych celów szczegółowych będą m.in. dane liczbowe pozyskane w ramach realizacji poszczególnych działań wykonywanych w trakcie trwania programu.

Roczne sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny będą przedstawiane Radzie Gminy Lipie w terminie do 31 marca każdego roku.

PODSUMOWANIE

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2024-2026 zakłada tworzenie korzystnych warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodzin z terenu gminy Lipie oraz poprawy jakości ich życia. Program skierowany jest do wszystkich rodzin, a w szczególności przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, borykających się z problemem ubóstwa, bezrobocia, uzależnień, zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej bądź rodzin, którym zostały odebrane lub ograniczone prawa rodzicielskie. Wsparcie, o którym mowa w programie będzie miało charakter planowych działań mających na celu pomoc w przywróceniu rodzinom zdolności do prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo - wychowawczych.

Wspieranie rodziny będzie miało także charakter profilaktyczny, a rodzinie będą stwarzane możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami, co zwiększy jej szansę na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku. Program ma także stworzyć poczucie odpowiedzialności oraz sprawić, by rodziny z pomocą instytucji bądź same przy wykorzystaniu swojego własnego potencjału rozwiązywały problemy, a tym samym wychodziły z kryzysu, w jakim się znalazły. Przyjęcie systemowego rozumienia rodziny i pracy z nią zaowocuje przekonaniem, że członkowie rodzin posiadają zapasy sił, swoje mocne strony i szereg kompetencji do pokonywania trudności jakie napotykają w życiu. Oddanie rodzinie należytej jej odpowiedzialności i decyzyjności za swoje funkcjonowanie w wielu przypadkach może wpłynąć na jej motywację i zaangażowanie do działania. Zakłada się, że pomoc specjalistów, konsultacji i porad w zakresie prawidłowych oddziaływań wychowawczych, sprawowania odpowiedniej opieki nad dziećmi znacznie wpłynie na wydobywanie z rodziny jej inicjatyw, motywacji i zasobów dzięki którym zacznie ona pracować nad poprawą sytuacji swojej rodziny. Oczekuje się, że nastąpi także zacieśnienie współpracy pomiędzy rodziną, a odpowiednimi specjalistami i wspólnie zostaną osiągnięte założone cele służące poprawie sytuacji rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zakłada się otwarty charakter Gminnego Programu Wsparcia Rodziny i możliwość jego aktualizacji w miarę wystąpienia potrzeb w tym zakresie.

SPIS TABEL:

1. Powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej.....	8
2. Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w 2022 roku.....	9
3. Wydatki na świadczenia rodzinne w ramach zadań zleconych w 2022 roku.....	10
4. Wydatki na świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego.....	10
5. Wysokość wypłaconych w 2022 roku dodatków w gminie Lipie.....	11

SPIS WYKRESÓW:

1. Statystyka mieszkańców według płci.....6
2. Statystyka mieszkańców według wieku.....7